

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, כ"ה אב התשפ"ו

חולין ק' – דברים חשובים שאינם בטלים, חתיכה נעשית נבלה וגיד הנשה בטמאה

שאלות:

1. מהם דברים חשובים שמדרבנן לא מתבטלים בתערובת?

דברים שאינם בטלים ודין „חתיכה נעשית נבלה” (חנ"נ)

- הגמרא הקשתה בסוף הדף הקודם, מדוע גיד הנשה שלא נותן טעם, לא בטל ברוב כשאינו ניכר בין גידים אחרים? הגמרא גם מבררת את הדין במשנה, מדוע חתיכת נבלה או דג טמא לא בטלים ברוב? הגמרא מתרצת, שיש מספר דברים שחכמים גזרו שלא יתבטלו,
 - גיד הנשה נחשב 'בריה' דבר שלם בפני עצמו, מתחילת בריאתו.
 - חתיכת נבלה או דג טמא אינן בטלות מפני שהיא חתיכה הראויה להתכבד — חתיכה חשובה שראוי להגישה לאורחים. (בשולחן ערוך, יורה דעה, סימנים ק', ק"א, ק"ב, מובאים הדינים האלו של דברים שלא מתבטלים מדרבנן בתערובת, ושם יש את ההגדרות לפי מחלוקות הפוסקים מה נחשב בריה וכדומה).
 - הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים לגבי ההגדרה של דבר חשוב שמופיעה במספר מקומות בש"ס: רבי יוחנן סובר שגם דבר שרק לפעמים נמכר במניין נחשב חשוב ולא בטל; ריש לקיש סובר שרק דבר שתמיד נמכר במניין כחתיכה נפרדת, לא בטל. והגמרא מסבירה שאפילו לפי ריש לקיש, שחתיכה הראויה להתכבד לפעמים לא נמכרת במנין, בכל זאת היא לא בטלה מפני חשיבותה המיוחדת.
 - הגמרא מבהירה שהמשנה צריכה להשמיע את שני המקרים: כי מגיד לא היינו לומדים על חתיכה (שאינה בריה), ומחתיכה בלבד לא היינו לומדים גיד (כי אינו ראוי להתכבד).

2. מה זה חנ"נ?

חתיכה נעשית נבלה

- רבה בר בר חנה דרש שחתיכת נבלה או דג טמא אוסרת, רק אם יש בה כדי לתת טעם בכלל הרוטב, הקיפה (חתיכות בשר קטנות בתחתית הקדירה) ובחתיכות.
- רב חולק והעמיד מתורגמן שדרש נגדו (כדי שלא ינהגו כמותו בטעות) שאם חתיכת האיסור נתנה בהתחלה טעם בחתיכת היתר אחת שרק היא נגעה בה, או שרק שתיהן היו ביחד בסיר, אותה חתיכה עצמה נעשית גם היא כנבלה (חנ"נ) ואוסרת את שאר החתיכות שהן מין במינה.
- רב ספרא שאל: אם רב סובר כרבי יהודה שמין במינו אינו בטל, גם חתיכת האיסור עצמה צריכה לאסור אפילו בכלשהו, גם בלי שנתנה טעם.
- אביי תירץ שמדובר כשהוציאו תחילה את חתיכת האיסור (עם הרוטב שלה); לכן רק חתיכת ההיתר שקיבלה ממנה טעם, נשארה לאסור את האחרות.
- רבא תירץ שאפילו אם האיסור נשאר בקדרה, זו תערובת של מין במינו ודבר אחר (הרוטב): רואים את חתיכות ההיתר שממין האיסור כאילו אינן, ובודקים אם הרוטב והקיפה, שאינם ממינו, מרובים דיים לבטל את חתיכת הנבלה ולפי רב גם את החתיכה שנאסרה ממנה (החנ"נ).

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

3. האם איסור גיד הנשה נוהג גם בבהמה טמאה?

גיד הנשה בבהמה טמאה

- תנא קמא סובר שאיסור גיד הנשה נוהג בבהמה ובחיה טהורה בלבד.
- רבי יהודה סובר שהוא נוהג גם בטמאה.
- רבי יהודה מוכיח מבני יעקב: ("על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה") גיד הנשה נאסר להם בזמן שבהמות טמאות עדיין היו מותרות.
- חכמים משיבים שהאיסור נאמר רק בסיני, אלא שהתורה כתבה אותו במקומו בתוך סיפור יעקב. לכן הוא חל רק על בהמה טהורה שמותרת באכילה.
- הגמרא מקשה על רבי יהודה: הרי הוא סובר שאין איסור חל על איסור, כפי שעולה מדין נבלת עוף טמא, שלשיטתו אין איסור נבילה חל על איסור עוף טמא. אז איך חל איסור גיד על בהמה שכבר אסורה משום טמאה? הגמרא מבררת:
- שאין לומר שלדעתו אין בגידים בנותן טעם, ולכן אין בגיד איסור טמאה, כי זה כמו עץ; שהרי רבי יהודה מחייב שתיים על אכילת גיד של בהמה טמאה.
- הגמרא מנסה לומר שאיסור גיד ואיסור טמאה חלים ביחד בשלב יצירת הוולד. ואפילו שרבי יהודה סובר שגיד הנשה לא נוהג בשליל של בהמה טהורה, זה מפני שהתורה התירה את השליל בשחיטת אמו; בשליל של טמאה אין את ההיתר של „כל בבהמה תאכלו", ולכן איסור גיד יכול לנהוג בו.
- אבל הגמרא מקשה שהרי מהמשנה במסכת נזיר מוכך שהאיברים נוצרים לפני שהגידים נקשרים, ולכן איסור טמאה חל קודם לאיסור הגיד, והם לא נוצרים ביחד.
- לכן הגמרא מגיעה למסקנה: שלמרות שאיסור טמאה קדם, איסור גיד חל עליו מפני שלשיטת רבי יהודה הוא איסור חמור שנוהג, גם בבני נח.
- הגמרא בסוף הדף מתחילה לברר את שיטת רבי שמעון שהוא פוטר לחלוטין על האוכל גיד הנשה של בהמה טמאה.